

Prostytucja w aspekcie prawnym i jej skutki psychiczno-społeczne

Wstęp

W polskim prawie karnym zabronione jest zmuszanie do uprawiania prostytucji. Stanowi o tym art. 203 Kodeksu karnego (dalej: k.k.)¹, który brzmi: Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10².

Prostytucja jest to powszechnie istniejące zjawisko – fakt społeczny. Istnieje wiele czynników, które sprawiają, że człowiek decyduje się świadczyć odpłatnie usługi seksualne lub korzystać z nich. Ze względu na pewne przeobrażenia społeczne, zmianę postaw wobec seksualności człowieka i jej akceptowanej ekspresji, zjawisko to ma tendencję wzrostową. Pojawiają się nowe jego formy (np. sponsoring), których coraz częściej nie zalicza się do jego przejawów.

Wydaje się, że prostytucja nie jest zjawiskiem społecznie korzystnym, ale przyczyn upatruje się w innych powodach, niż to się zwykle przedstawia. Sama prostytucja jako taka (i dla osoby świadczącej takie usługi, i dla klienta, i dla całego społeczeństwa) nie jest szkodliwa społecznie. Korzystanie z odpłatnych usług seksualnych niekiedy jest wręcz społecznie korzystne. Problem pojawia się natomiast wtedy,

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.).

² O. Sitarz, *Kodeks karny*, Warszawa 2015, s. 106.

gdy zjawisko to nasila się, a ściślej rzecz biorąc – przyczyny tego stanu rzeczy. Zanikanie silnych więzi społecznych, głębokiej emocjonalności, utrata poczucia tożsamości, prowadzić może także do wielu niekorzystnych następstw³.

Seks niewątpliwie jest częścią życia człowieka. Jest także sferą osobowości człowieka, ściśle związaną z wszelkimi innymi sferami jego osobowości. Wynika z tego, że o sposobie zaspokojenia popędowych napięć seksualnych – a także o poziomie osiąganey przy tym satysfakcji – nie decydują funkcje narządów płciowych, lecz cała osobowość⁴.

Seks pełni różne funkcje: psychologiczną, biologiczną i społeczną. Funkcje psychologiczne przejawiają się w możliwości zaspokojenia potrzeb psychicznych człowieka, takich jak potrzeba samorealizacji, wyrażenia własnej wartości, sprawdzenia się, zaspokojenia władzy, znaczenia, uznania, bezpieczeństwa i innych – włącznie z potrzebą dostarczenia rozkoszy partnerowi seksualnemu. Satysfakcja seksualna osiągnana na tym poziomie jest tym większa, im więcej potrzeb psychicznych człowieka (i to tych silnych, mających dla niego istotne znaczenie) zostaje zaspokojonych w czasie kontaktu seksualnego. Funkcje biologiczne przejawiają się w możliwości prokreacji oraz rozładowywania popędowych napięć seksualnych. Satysfakcja seksualna osiągnana na tym poziomie sprowadza się przede wszystkim do zaspokojenia potrzeby seksualnej, do poczucia odprężenia i ulgi. Funkcje społeczne seksu wyrażają się m.in. poprzez możliwość utworzenia wspólnoty z innym człowiekiem – są to więc funkcje więziotwórcze. Sprawiają one, że w wyniku kontaktu seksualnego powstaje lub pogłębia się więź między dwojgiem ludzi. Więż ta w znacznym stopniu przyczynia się do poczucia afirmacji własnej egzystencji i własnej wartości. Przeciwdziała ona poczuciu izolacji i osamotnienia, wzbogaca życie człowieka oraz nadaje mu sens. Satysfakcja seksualna osiągnana na tym poziomie, w połączeniu z poprzednimi poziomami, jest największa⁵.

³ M. Mozgawa, *Prostytucja*, Warszawa 2014, s. 289.

⁴ K. Imieliński, *Manowce seksu. Prostytucja*, Łódź 1990, s. 5.

⁵ Ibidem, s. 6.

Do manowców seksu zaliczyć należy te jego formy, w których nie spełnia on wszystkich powyższych funkcji. Chodzi tu przede wszystkim o brak spełnienia funkcji społecznej oraz upośledzenie funkcji psychologicznej. Manowce seksu są więc tym większe, im bardziej ogranicza się on do sfery biologicznej. Kontakty seksualne podejmowane wówczas doprowadzają tylko do prostego spełnienia potrzeby seksualnej. Dają poczucie odprężenia i ulgi, lecz nie zaspokajają istotnych potrzeb psychicznych człowieka ani nie zacieśniają więzi z innym człowiekiem⁶. Klasycznym przykładem takich manowców jest prostytutka. Z punktu widzenia klienta – kontakt seksualny z osobą uprawiającą prostytutkę zaspokaja potrzebę seksualną, dając poczucie odprężenia; często zaspokaja też różne potrzeby psychiczne, jednak nie stwarza więzi emocjonalnej, a więc nie pełni roli więziotwórczej. Z punktu widzenia osoby uprawiającej prostytutkę kontakt z klientem nie może spełnić żadnej z powyższych funkcji właściwych dla seksu. Kontakty takie może ona traktować jako swoisty rodzaj pracy umożliwiającej zarobkowanie w sferze seksu, a nie akt seksualny, którego celem jest osiągnięcie rozkoszy⁷.

1. Nastawienie różnych społeczeństw do prostytutki

Nastawienie różnych społeczeństw do prostytutki – na przestrzeni historii – było niejednakowe. W większej mierze warunkowało je nastawienie społeczeństwa do seksu, rozkoszy cielesnych oraz do pieniędzy. W kulturach traktujących seks jako naturalną sferę życia człowieka prostytutka była na ogół akceptowana. Zgodnie z duchem kultury i epoki próbowano ją organizować jako użyteczny instrument społeczny. W kulturach ascetycznych – wrogo nastawionych do seksu i rozkoszy ziemskich – prostytutkę zazwyczaj surowo represjonowano. Jednakże najsurowsze potępienie moralne

⁶ Z. Izdebski, *Seksualność Polaków*, Kraków 2012, s. 260-270.

⁷ J.M. Stanik, *Problemy psychologiczno-psychiatryczne w procesie karnym*, Katowice 1985, s. 25-74.

oraz prześladowanie prawne, aż do kary śmierci włącznie, nie zdołały jej zlikwidować. Wynikiem represji był rozwój prostytucji potajemnej, nielegalnej, wraz z wszelkimi negatywnymi następstwami tego zjawiska⁸.

Jak uczy doświadczenie historyczne, dlatego nie udało się zlikwidować prostytucji żadnymi metodami, że jest ona strukturalnie związana z przyjętym na całym świecie systemem małżeństw monogamicznych. Jeśli tak jest, to należy do niej podchodzić racjonalnie, zmierzając do ograniczenia jej rozpowszechnienia oraz do eliminacji związanych z nią wtórnych zjawisk, które są szkodliwe społecznie. Sprawą budzącą nadal wątpliwości pozostaje problem oceny moralnej osoby uprawiającej prostytucję (jak również osoby korzystającej z niej), a także problem zrównania praw prostytutki z prawami każdego innego człowieka wykonującego swój zawód. O równouprawnienie prostitutek ubiegają się tworzone przez nie związki zawodowe (np. „Związek samopomocy prostitutek” utworzony w 1919 r. w Berlinie) istniejące w licznych państwach. W Amsterdamie odbyły się już dwa światowe zjazdy prostitutek, na których opowiadano się za dekryminalizacją wszystkich odmian prostytucji uprawianej przez osoby dorosłe, jeśli jest ona wynikiem indywidualnego wyboru i decyzji zainteresowanej osoby. Opracowano projekty praw, które mają na celu ochronę zawodu, a także określają obowiązki prostitutek, przejawiające się m.in. w regularnym opłacaniu podatku od dochodów. Zjazdy powyższe podjęły również uchwały zmierzające do zmiany nastawienia moralnego społeczeństwa wobec prostytucji. Zgodnie z nimi prostytutki powinny uzyskać uznanie społeczne oraz być traktowane na równi z innymi osobami „pracującymi we własnym przedsiębiorstwie”. Powołano Międzynarodowy Komitet Praw Prostitutek z siedzibą w Holandii. Problem prostytucji był również w roku 1986 przedmiotem obrad Parlamentu Europejskiego w Brukseli⁹.

⁸ A. Kępiński, *Z psychopatologii życia seksualnego*, Warszawa 2007, s. 150-170.

⁹ K. Imieliński, op. cit., s. 6-9.

2. Definicja i formy prostytucji

Termin „prostytucja”¹⁰ pochodzi z łacińskiego „*prostitutio*”, co oznacza nierząd uprawiany w celu osiągnięcia zysku. Niektórzy wywodzą ten termin od również łacińskiego *prostarre*, co oznacza stać przed czymś, wystawać, ofiarować się na sprzedaż. Prostytucja to oddawanie do dyspozycji swojego ciała w celu zaspokojenia seksualnego płacących klientów. W języku prawniczym używa się pojęć: zawodowy nierząd lub uprawianie nierządu. Samo pochodzenie słowa prostytucja z języka łacińskiego wskazuje, że wcześniej kobiety uprawiające ją nie były nazywane prostytutkami, lecz określano je przeróżnie, np. hetery czy przyjaciółki¹¹.

Prawo rzymskie za prostytutkę uważało kobietę, która oddawała się płciowo, jawnie, większej liczbie mężczyzn, bez różnicy i wyboru, dla uzyskania zarobku. Definicja ta odróżnia już prostytucję jawną od potajemnej. W definicji tej ważne są następujące elementy: większa liczba mężczyzn, brak różnicy i wyboru mężczyzn, zarabkowanie w ten sposób, przy czym nie jest ważne, czy jest to zarobek główny czy dodatkowy¹².

Prostytucja jest zjawiskiem istniejącym we wszystkich kulturach. Jest to trwała instytucja społeczna występująca w każdej warstwie społecznej – od najniższej do najwyższej. Jest jednym z najbardziej znamienych zjawisk, obok małżeństwa i rodziny, zarówno w socjologii seksualnej, jak i w prawie. Przemiany zachodzące w obrębie tego zjawiska, a także w zakresie pojęcia prostytucji, można zrozumieć tylko na tle analizy całokształtu przemian zachodzących

¹⁰ J. Maćko, *Prostytucja*, Warszawa 1927, s. 243-258. Według tego autora prostytucję „należałoby określić jako stosunek dwojga ludzi, polegający nie na naturalnym doborze seksualnym, lecz na pozamałżeńskim kontakcie konseksualnym, mocą którego jedna osoba oddaje się tytułem odpłatnym osobie drugiej, celem zaspokojenia popędu seksualnego”.

¹¹ R. Antonów, *Drogi hańby. Piśmiennictwo polskie przełomu XIX i XX wieku o handlu „żywym towarem”*, Wrocław 2013, s. 105-120.

¹² K. Charkowska, *Zjawisko prostytucji w doświadczeniach prostytuujących się kobiet*, Kraków 2010, s. 30-40.

w społeczeństwach – i to zarówno przemian struktur klasowych, jak też przemian politycznych, ustrojowych i ekonomicznych¹³.

3. Odmiany prostytucji

Hetery stanowiły najwyższą warstwę prostytutek w starożytnej Grecji. Ze względu na swą kulturę i wykształcenie były niejako arystokracją wśród wielu innych kategorii mniej lub bardziej prymitywnych kobiet uprawiających prostytucję. Hetery były już typowymi prostytutkami świeckimi.

Puella publica w języku łacińskim oznacza dziewczynę publiczną. Jest to określenie prostytutki występujące często w literaturze starożytnego Rzymu. Do tej kategorii należały wszystkie kobiety, które bez wyboru uprawiały kontakty seksualne w domu publicznym lub gdziekolwiek, doznając rozkoszy seksualnej lub też nie.

Słowo *kurtyzana*, po włosku *cortegiana*, z francuskiego *courtisane*, oznaczało właściwie damę dworu. Jako „kobieta lekkich obyczajów” termin *kurtyzana* zaczął funkcjonować dopiero w epoce odrodzenia, kiedy to oznaczał prostytutki spędzające życie w wielkim mieście, pozostające na utrzymaniu możnych kochanków.

Metresy, z francuskiego *maitresse*, były to kochanki, utrzymanki wysoko postawionych osobistości, królów lub książąt. Ze względu na swe ścisłe związki z utrzymującymi je mężczyznami *metresy* miały znaczne wpływy.

Posture-girls (z ang. *to posture* – pozować) to prostytutki, które w XVIII w. specjalizowały się w obnażaniu i pokazywaniu swych wdzięków – włącznie z narządami płciowymi – zgromadzonym w lokalu mężczyznom. Można je uznać za prekursorki striptizerek.

Kokoty to staromodne określenie prostytutek „na wysokim szczeblu”. Słowo *cocotte* pochodzi z francuskiej mowy dziecięcej w XVIII w. i oznacza tyle co kurczątko, kurka.

Call-girls to określenie kobiet uprawiających nowoczesny rodzaj prostytucji. Stanowią one tylko jeden sektor w złożonym świecie

¹³ J. Rossiaud, *Prostytucja w średniowieczu*, Warszawa 1997, s. 67.

zawodowego nierządu. Są uważane za „wysoką klasę” przez inne prostytutki, a także przez klientów. Jak wskazuje nazwa (ang. *call* – rozmowa telefoniczna) – kontakt z nimi nawiązuje się przez telefon. Ich wysoki status skutkuje wysokimi opłatami.

Call-boys to mężczyźni uprawiający prostytutkę. Nazwa ta obejmuje jednak całą tę grupę, a nie tylko jej ekskluzywną warstwę, jak to ma miejsce w przypadku kobiet.

Terminem *gigolo* określa się młodych mężczyzn, płatnych partnerów do tańca w nocnych lokalach rozrywkowych, będących na usługach przede wszystkim kobiet, ale niekiedy też innych mężczyzn, a więc uprawiających prostytutkę hetero- i homoseksualną. Czerpią oni dochody ze stosunków ze starszymi, przeważnie zamożnymi osobami.

Termin *sex service* (z ang. „obsługa seksualna”) próbował wprowadzić znany seksuolog amerykański Harry Benjamin w miejsce pojęcia prostytutki, które niewątpliwie mieści w sobie znamiona kryminalne¹⁴.

Ostatnia i zarazem najgorsza odmiana prostytutki to tzw. *burdel*, czyli dom publiczny, inaczej dom rozkoszy. Etymologicznie termin ten wywodzi się z francuskiego *bordel*, oznaczającego otwarte miejsce mycia się umieszczone pod małym dachem. Synonimem tego wyrazu jest także określenie *lupanar*. Burdel jest to otwarty dom, gdzie można spotkać młode dziewczęta gotowe za wynagrodzeniem zaspokoić namiętności seksualne każdego mężczyzny¹⁵.

4. Karalność za stręczycielstwo, kuplerstwo i sutenerstwo

W polskim prawie karnym o zagrożeniach związanych ze stręczycielstwem, kuplerstwem i sutenerstwem stanowi art. 204 k.k., który brzmi:¹⁶

¹⁴ K. Imieliński, op. cit., s. 16-18.

¹⁵ E. Romi, *Maisons closes*, Warszawa 2002, s. 130-150. Autor, opisując burdel, często widzi go jako „zagubiony raj” lub „miejsce pokoju, w którym duch uwalnia się od poddaństwa płci”.

¹⁶ J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 391.

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5¹⁷.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§ 3. Jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Przestępstwa stręczycielstwa (kuplerstwa, sutenerstwa) typu podstawowego są zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3, jednak istnieje wiele rozwiązań, które mogą w znaczący sposób zredukować wskazane konsekwencje prawnokarne. Zgodnie z art. 58 § 3 k.k. zamiast kary pozbawienia wolności można orzec karę grzywny albo karę ograniczenia wolności do lat 2, zwłaszcza gdy sąd orzeka równocześnie środek karny. Możliwe jest także odstąpienie od wymierzenia kary, jeżeli społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna, a zastosowany w tym przypadku obligatoryjnie wobec sprawcy środek karny spełni cele kary (art. 59 § 1 k.k.).

W przypadku czynów sankcjonowanych w art. 204 k.k. zastosowanie może znaleźć art. 33 § 2 k.k., zgodnie z którym sąd może wymierzyć oprócz kary pozbawienia wolności także karę grzywny, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub taką korzyść osiągnął¹⁸.

Typy kwalifikowane stręczycielstwa, kuplerstwa i sutenerstwa zagrożone są karą pozbawienia wolności od roku do lat 10. W razie skazania za to przestępstwo możliwe jest orzeczenie środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych (art. 40 k.k.). Można także zastosować orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich bądź opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim; zawiadania o tym właściwy sąd rodzinny¹⁹.

¹⁷ W brzmieniu ustalonym przez Ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 538); zmiana weszła w życie 26 maja 2014 r.

¹⁸ A. Flisek, *Kodeks karny*, Warszawa 2015, s. 22.

¹⁹ M. Mozgawa, *op. cit.*, s. 89-90.

5. Psychologiczne i psychiatryczne następstwa prostytucji

Prostytucja to wynik nieprawidłowych interakcji w strukturze systemu rodzinnego. Rozumiana jest jako forma płatnego seksu. Uprawiają ją najczęściej kobiety, znacznie rzadziej mężczyźni. Prostytucja ma swoje pierwotne źródło w braku zrównoważenia potrzeb seksualnych pomiędzy mężczyznami i kobietami. Kobiety charakteryzują się znacznie niższymi potrzebami seksualnymi, a erotyzm kobiet skoncentrowany jest na ochronie rodziny. Znaczna rozbieżność potrzeb seksualnych pomiędzy kobietami i mężczyznami czyni z kobiety towar w sensie rozumienia prawa popytu i podaży²⁰. Dlatego klientami prostytucji są najczęściej mężczyźni, a oferentami płatnych usług seksualnych – kobiety.

Należy także zastanowić się nad skutkami psychicznymi uprawiania prostytucji. Młode kobiety, decydując się na to zajęcie, nie mają świadomości, jak bardzo obciążają swoją psychikę. Nawet jeśli udaje im się je porzucić, poczucie winy, wstyd i poniżenie zwykle na zawsze skrzywiają ich kobiecość i nie pozwalają zbudować normalnej rodziny²¹. Konsekwencje psychiczne prostytucji są bardzo dotkliwe, podobne do syndromu stresu pourazowego. Kobiety uprawiające ten zawód często mają do czynienia z przemocą i brutalnością. Są upokarzane, wyszydzane przez klientów, którzy uważają, że opłata za usługi daje im prawo do wszelkich perwersyjnych i bezwzględnych zachowań.

Prostytucja bardzo silnie wiąże psychikę. Łatwo się w nią wchodzi, a znacznie trudniej się wycofać. Często klient wzbudza obrzydzenie, jest brutalny, nieładnie pachnie, a wtedy pojawia się poczucie odrazy do siebie. Aby poradzić sobie z sytuacją upokorzenia i gwałtu, kobieta próbuje odciąć się od własnych emocji. Zaczyna traktować seks tylko jako akt fizjologiczny, musi przestać czuć cokolwiek, aby nie odczuwać bólu, obrzydzenia, wstydu. Poza tym, by znieść sytuację, sięga

²⁰ G. Spychalski, *Główne kierunki współczesnej myśli ekonomicznej*, Łódź 2006, s. 28-34.

²¹ T. Sołtysiak, *Młodość z patologii społecznej i jej niektórych zjawiskach (alkoholizm, narkomanii, prostytucji)*, Bydgoszcz 1993, s. 165-191.

często po „znieczulacze”, tzn. alkohol lub narkotyki. Kobieta najpierw traci szacunek do siebie, a potem zaczyna siebie nienawidzić. Nawet jeśli uda jej się zerwać z prostytutką, pozostaje w niej ogromne poczucie winy i trauma wstydlivej przeszłości. Ukrywanie swojego zajęcia przed rodziną, przed znajomymi i przed partnerem bardzo wiele ją kosztuje. Poza tym środowisko, w którym tkwi prostytutka, niełatwo zgadza się na jej odejście. Sutener nie znosi braku lojalności. Strach, potworne poczucie wstydu, ciężar tajemnicy, której nie można z nikim dzielić, wszystko to może w konsekwencji prowadzić do depresji czy nerwicy.

Osoby uprawiające prostytutkę wywodzą się często z:

- rodzin dotkniętych ubóstwem,
- rodzin uzależnionych od różnych substancji psychoaktywnych,
- rodzin dotkniętych ciężkimi zaburzeniami psychicznymi,
- rodzin dotkniętych przemocą,
- rodzin dotkniętych przizonizacją²².

Osoba wchodząca na drogę prostytutki już na „wejściu” znajduje się w grupie ryzyka zaburzeń psychicznych, ubóstwa i marginalizacji. W związku z tym powstaje pytanie, czy uprawianie prostytutki wpływa na stan psychiczny osób ją uprawiających. Zgodnie z powszechnym przekonaniem tak właśnie jest, jednak danych naukowych poświęconych temu zagadnieniu jest bardzo mało²³.

W tym przypadku niewątpliwie należy rozpatrzeć trzy aspekty zdrowia psychicznego osóbprostituujących się, a mianowicie: zaburzenia lękowe, zaburzenia nastroju i uzależnienia²⁴. Osoby uprawiające prostytutkę pochodzą z rodzin z centralnym problemem rozwojowym²⁵. Samo współwystępowanie uzależnień, zaburzeń psychicznych, ubóstwa, przemocy i wykorzystania seksualnego w rodzinach związane jest z większym ryzykiem rozwoju zaburzeń psychicznych i co za tym idzie, także zaburzeń zachowania. prostytutka

²² B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2004, s. 45.

²³ R. Kowalczyk, M. Leśniak, *Prostytucja. Studium zjawiska*, Kraków 2013, s. 138-140.

²⁴ B. Smykowski, *Partnerstwo lokalne na rzecz rozwiązywania problemów społecznych*, Poznań 2008, s. 211-226.

²⁵ Ibidem.

wiąże się z większym narażeniem na przestępstwo. Osoby prostytuujące się są grupą wysokiego ryzyka wiktylizacji²⁶. Środowiska prostytutek mają związek z organizacjami przestępczymi, z wykorzystaniem seksualnym, ubóstwem ekonomicznym, narażeniem na przemoc seksualną. Skutkuje to rozwojem zespołu stresu pourazowego²⁷, depresji i zaburzeń lękowych²⁸. Mechanizmem obronnym u takich osób jest używanie substancji psychoaktywnych, co z kolei wiąże się z ryzykiem rozwoju uzależnień. Prostytucja jest również związana ze zwiększonym ryzykiem zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową²⁹. W związku z tym opracowywane są dość powszechnie programy zapobiegania przenoszeniu chorób zakaźnych, w tym także nabytego zespołu odporności u osób uprawiających płatny seks.

6. Międzynarodowe regulacje prawne związane ze zjawiskiem prostytucji

Opisując zjawisko prostytucji, nie sposób pominąć odnoszące się do niego międzynarodowe regulacje. Świadczenie usług seksualnych jest bezpośrednio powiązane z prawami człowieka osób takie usługi świadczących, co więcej, jest to grupa, która w sposób szczególny narażona jest na rozmaite naruszenia. Ze świadczeniem usług seksualnych wiążą się zagadnienia ze sfery ochrony praw człowieka, takie jak: prawo do zdrowia, w szczególności właśnie w sferze seksualnej, w tym do wiedzy o planowaniu rodziny, prawo do wolności

²⁶ Wiktylizacja to działanie sprawiające, że dana osoba staje się ofiarą przemocy, zob. S. Koźniak (red.) *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2007.

²⁷ Zespół stresu pourazowego (PTSD) stwierdza się u osób, które przeżyły traumatyczne wydarzenie. Doświadczenie to powoduje powracające, natrętne i wywołujące cierpienie wspomnienie tego zdarzenia, obejmujące obrazy i odczucia.

²⁸ Do zaburzeń lękowych należą: napady paniki, lęk uogólniony czy społeczny, fobia lub choroba natręctw. Bardzo utrudniają życie i pogarszają jego jakość. Pod wpływem leku mogą pojawić się różnego rodzaju objawy chorobowe.

²⁹ J. Kurzepa, *Młodzież pogranicza – „świnki”, czyli o prostytucji nieletnich*, Kraków 2010, s. 40-48.

i bezpieczeństwa osobistego, prawo do życia, prawo do nietykalkości cielesnej, do wolności od przemocy i nadużyć, nieludzkiego i poniżającego traktowania oraz tortur, prawo do prywatności, do niedyskryminacji, do samostanowienia oraz prywatności, także rozumianej jako podejmowanie wolnych wyborów w sferze życia seksualnego³⁰. Prawa te wywodzą się z rozmaitych dokumentów międzynarodowych, z których najważniejsze to: Międzynarodowy Pakt Praw Politycznych i Osobistych³¹ oraz Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności³². Żaden z nich nie odnosi się wprost do świadczenia usług seksualnych, ale prawa w nich opisane mają charakter uniwersalny. Osoby świadczące usługi seksualne nie tylko nie mogą być pozbawione tej ochrony, ale ze względu na zagrożenie, którego w związku ze swoją pracą doświadczają i na które są narażone, stanowią grupę, której ta ochrona powinna dotyczyć w sposób szczególny.

Aktami prawa międzynarodowego, które problematykę prostytucji regulują w sposób bezpośredni, są: konwencja ONZ w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet³³ oraz konwencja ONZ w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji³⁴.

Pierwsza z tych konwencji w art. 6 stanowi: „Państwa strony podejmują wszelkie odpowiednie działania, w tym legislacyjne, w celu zwalczania wszelkich form handlu kobietami i wykorzystywania prostytucji kobiet”. Nie precyzuje ona dokładnie, jakie rozwiązania mają być przyjęte. Nie narzuca wprost państwom określonego podejścia do problematyki prostytucji. Stwierdza jedynie, że podstawową kwestią jest fakt wykorzystywania kobiet w tym zakresie. Oznacza to, że bądź

³⁰ R. Kowalczyk, M. Leśniak, op. cit., s. 249.

³¹ Międzynarodowy Pakt Praw Politycznych i Osobistych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.

³² Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności weszła w życie 3 września 1953 r.

³³ Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz.U. z 1982 r., nr 10, poz. 71).

³⁴ Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji (ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 29 lutego 1952 r.) (Dz.U. nr 41, poz. 278).

wykorzystuje się je do prostytucji, bądź wykorzystuje się ich prostytucję. Może się wydawać, że różnica pomiędzy tymi zjawiskami jest niewielka, jednak w istocie jest ona bardzo znacząca. W pierwszym przypadku kobiety są przymuszane do prostytucji i świadczą usługi wbrew swojej woli, zyski pochodzące z ich działalności nie trafiają do nich (nie otrzymują one wynagrodzenia), zaś ich możliwość decydowania o tym, czy i jak pracować, jest ograniczona do minimum. Natomiast w drugim przypadku kobiety nie są zmuszane do samego świadczenia usług seksualnych, ale ich praca pozostaje pod ścisłą kontrolą i jest wykorzystywana do czerpania zysków³⁵.

Druga z konwencji ONZ nakłada na państwa określone zobowiązania, które mają na celu ograniczenie wykorzystywania osób do świadczenia usług seksualnych. W art. 1 wskazane jest, że zgoda osoby wykorzystywanej dla samego faktu wykorzystywania i obowiązku napiętnowania i zwalczania zjawisk związanych z tym wykorzystywaniem nie ma żadnego znaczenia. Konwencja ustanawia minimalny standard ochrony kobiet (i innych osób) świadczących usługi seksualne w postaci nałożenia obowiązku karania sprawców przestępstw związanych z wykorzystywaniem osób do prostytucji oraz wykorzystywaniem prostytucji innych osób. Państwa będące stronami Konwencji zobowiązane są do kryminalizowania takich zjawisk, jak sutenerstwo, kuplerstwo czy stręczycielstwo oraz przede wszystkim zmuszanie innej osoby do prostytucji³⁶.

Przekonanie o tym, że prostytucję należy zwalczać, stanowi jeden z najpoważniejszych zarzutów stawianych konwencji. Jest ona oparta na błędnym przekonaniu, że wszystkie kobiety są zmuszane do usług seksualnych przez inne osoby. Rzeczywistość jest natomiast inna: niekiedy kobiety pracują dobrowolnie, z własnego wyboru, przy czym często jest to związane z brakiem innej perspektywy zarobkowania, co oznacza przymus życiowy. Z konwencji możemy wywnioskować, że ma ona negatywne nastawienie do samego zjawiska prostytucji, jednak nie zauważa innych jego aspektów. Jest to więc dość

³⁵ K. Więckiewicz, *Polskie prawo karne wobec zjawiska prostytucji w świetle międzynarodowych standardów praw człowieka – wybrane aspekty*, Kraków 2013, s. 250.

³⁶ *Ibidem*, s. 251-252.

przestarzały dokument, który wszakże wyznacza wyraźne i silne standardy w zakresie zwalczania i odpowiedniego reagowania na wykorzystywanie osób do prostytucji.

Podsumowanie

Można stwierdzić, że prostytucja to forma samobójstwa: zabija ciało i ducha. Znieczulenie, żeby nie czuć niczego złego, powoduje, że nie czuje się także niczego dobrego. Funkcjonowanie organizmu ludzkiego związane jest z konkretnymi przemianami chemicznymi, co znaczy, że dana stymulacja wywołuje określoną reakcję. Nie jest jednak tak, że kobieta może doświadczyć przeżycia seksualnego z każdym klientem, do tego potrzebne jest też uczucie. W ramach prowadzonych badań nieraz słyszałam: „ja mam jednego, którego kocham, a tamto to jest praca”. Jednak na dłuższą metę to nie wychodzi. Stereotyp, że prostytucja rodzi się tylko w środowiskach patologicznych, sprawia, iż wiele niebezpieczeństw można przeoczyć. Może brzmi to banalnie, ale każdy chce być kochany, a nie używany. I nikt nie lubi być odrzucany przez społeczeństwo. Prostytuowanie się jest także konsekwencją tego, że dziewczyna została skrzywdzona w przeszłości, np. była molestowana, a teraz ma poczucie, że nie zasługuje na nic dobrego i tylko przyjmuje biernie przemoc fizyczną.

Legal aspects of prostitution and its psycho-social consequences

Summary

Under the Polish criminal law, i.e. art. 203 of the Criminal Code, prostitution is forbidden. Prostitution is a widely existing phenomenon – a social fact. There are many reasons, factors on the basis of which girls opt for one and not another way to earn money. Currently its new form has also appeared, namely a sponsorship. Prostitution itself is not socially harmful. The problem appears when the phenomenon intensifies, and

more precisely – the causes of this state of affairs. The disappearance of strong social bonds, deep emotions, loss of sense of identity can also lead to many undesirable consequences. Sex certainly is a sphere of human life. The manner of satisfying impulsive sexual tensions, as well as the level of achieved satisfaction do not depend on the functions of sexual organs, but on the whole personality. Sex fulfills various functions, i.e. psychological, social and biological.

The attitude of the society to prostitution varies. Some just accept it socially, while others strictly repress it. Under the criminal law, prostitution means indecent behavior aiming at obtaining profit. Procurement, pimping and facilitating prostitution are punished in relation to prostitution.

The consequences of prostitution may be psychological and psychiatric. The first are related with the fact that a young woman is not aware of the consequences which may arise after deciding on such a line of work and is not aware of the mental burden. Women deal with violence and brutality in this profession; they are humiliated and derided by their clients. While the second are connected with losing respect to herself, and then even starting to hate herself. Even if a woman gives up prostitution, a horrendous feeling of guilt and trauma of embarrassing past remain. There are international legal regulations related with the issue of prostitution. One of them is the United Nations Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women and the second is the United Nations Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others.

Prostitution is a form of a suicide: it kills the body and mind because if you become indifferent and do not feel anything wrong, you will not feel anything good either. Each sexual act requires love since each woman desires to be respected and loved, and not only used.